

Valtion kirjanpitolautakunnan lausunto hakemukseen, jossa Valtiokonttori / Valtion kirjanpidon uudistusprojekti on pyytänyt lausuntoa valtion virastojen ja laitosten sekä talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen kansallisomaisuuden määritelmästä sekä sen käsittelystä ja arvostamisesta omaisuusraportissa.

Valtiokonttori ohjaa valtion kirjanpidon uudistuksen toimeenpanoa ja sen ensimmäisenä osana toteutettavaa valtion omaisuuden ja pääoman inventointia. Inventoinnin yhteydessä laaditaan tilivirastokohtaiset omaisuus- ja pääomaraportit, jotka toimivat myöhemmin vahvistettavan aloittavan taseen pohjana. Valtiokonttori / Valtion kirjanpidon uudistusprojekti on pyytänyt lausuntoa valtion virastojen ja laitosten sekä talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen kansallisomaisuuden määritelmästä sekä sen käsittelystä ja arvostamisesta 31.12.1995 tilanteesta laadittavissa omaisuusraporteissa.

Lausunnon perustelut

Valtiolla on paljon sellaista omaisuutta, joka on kulttuurihistoriallisesti arvokasta, lain mukaan suojeltua, yleisessä virkistyskäytössä, kansalaisten yhteiskäytössä tai muulla vastaavalla tavalla yleishyödyllisessä käytössä. Tämän omaisuuden käyttöä on usein säädöksillä, säädöksiin perustuvilla päätöksillä tai sopimuksilla huomattavasti rajoitettu. Rajoitukset voivat koskea omaisuuden myyntiä, taloudellisen hyötykäytön rajoittamista sekä säilytys- ja kunnossapitovelvollisuutta silloinkin, kun omaisuuden pito ei ole taloudellisesti perusteltua. Tämän tyyppistä valtion omaisuutta on totuttu kutsumaan kansallisomaisuudeksi.

Kansallisomaisuudeksi on siis yleensä kutsuttu kulttuuri- ja luonnonperintöä olevaa omaisuutta, kansalaisten yhteiskäytössä olevaa omaisuutta tai muilla tavoin yleishyödyllistä omaisuutta. Kulttuuriperintöä ovat esimerkiksi museoesineet, taideteokset sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset ja kiinteistöt. Luonnonperintöä ovat esimerkiksi kansallis- ja luonnonpuistot sekä yksittäiset suojelukohteet. Kansalaisten yhteiskäytössä olevaa omaisuutta ovat esimer-

kiksi maantiet ja vesiväylät. Yleishyödyllistä omaisuutta ovat esimerkiksi vahinkojen estämiseksi tai ympäristön tilan parantamiseksi rakennetut padot.

Kirjanpitolaki ei tunne kansallisomaisuutta tai sitä vastaavaa käsitettä. Käyttöomaisuutta ovat kirjanpitolain määritelmän mukaan esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa useampana kuin yhtenä tilikautena. Kansallisomaisuutta vastaavat hyödykkeet ovat yrityksillä yleensä joko käyttöomaisuutta tai niiden hankintameno on kirjatun hankintatilikauden kuluksi.

Valtiokonttorin ohjeessa omaisuuden inventoinnista (16.06.1995) käyttöomaisuuden määritelmää on laajennettu kirjanpitolain määritelmästä. Ohjeiden mukaan käyttöomaisuutta ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, joiden vaikutusaika tuotannontekijöinä ulottuu useammalle kuin yhdelle varainhoitovuodelle tai jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa useampana kuin yhtenä varainhoitovuonna. Tuotannontekijänä toimimisen tarkoituksena on yhteiskunnallisen hyödyn tuottaminen.

Valtion kirjanpitolautakunta on lausuntoa valmistellessaan jakanut hakemuksessa mainitun omaisuuden kahteen osaan seuraavasti:

1. Kulttuuri- ja luonnonperintöä olevan valtion omaisuuden omistuksen tarkoituksessa painottuu omaisuuden säilyttäminen ja säilymisen turvaaminen tuotannontekijänä toimimisen tai tulon tuottamisen sijasta. Tämän vuoksi kulttuuri- ja luonnonperintö sopii huonosti käyttöomaisuuden määritelmään, jossa hallitsevana piirteenä on tulon tai hyödyn tuottamistarkoitus, ja se on perusteltua käsitellä hakemuksen mukaisesti kansallisomaisuutena.
2. Kansalaisten yhteiskäytössä olevan tai yleishyödyllisen valtion omaisuuden omistuksen tarkoituksena on yleensä hyödyn tuottaminen kansalaisille. Se tapahtuu yleensä jonkin valtion yksikön toiminnan tai suoritustuotannon yhteydessä. Tämän vuoksi kansalaisten yhteiskäytössä oleva tai yleishyödyllinen valtion omaisuus sopii hyvin käyttöomaisuuden määritelmään, jossa hallitsevana piirteenä on tulon tai hyödyn tuottamistarkoitus, ja se on perusteltua käsitellä hakemuksesta poiketen käyttöomaisuutena.

Valtion kirjanpitolautakunta on siis hakemuksesta poiketen sitä mieltä, että kansalaisten yhteiskäytössä oleva tai yleishyödyllinen valtion omaisuus on perusteltua käsitellä käyttöomaisuutena ja kansallisomaisuutena on perusteltua käsitellä ainoastaan kulttuuri- ja luonnonperintö.

Kansallisomaisuuden arvostaminen omaisuusraportin laadinnan yhteydessä on useimmissa tapauksissa vaikeaa ja arvostamisesta saatava informaatioarvo olisi usein vähäinen.

Joissakin tapauksissa kansallisomaisuus voidaan rinnastaa käyttöomaisuuteen. Näin on esimerkiksi silloin, kun suojeltuja rakennuksia käytetään viraston toimittiloina. Tällöin kansallisomaisuus osallistuu viraston varsinaiseen toimintaan tuotannontekijänä ja korvaa tässä käytössä vastaavaa käyttöomaisuutta.

Valtion kirjanpitolautakunnan lausunto

Valtion kirjanpitolautakunta katsoo, että 31.12.1995 tilanteesta laadittavissa omaisuusraporteissa kansallisomaisuudeksi tulisi merkitä kulttuuri- ja luonnonperintöä oleva valtion omaisuus. Sitä vastoin erilainen kansalaisten yhteiskäytössä oleva tai yleishyödyllinen valtion omaisuus tulisi merkitä käyttöomaisuudeksi.

Kansallisomaisuudeksi tulisi merkitä:

– kiinteästä omaisuudesta

- 1) kansallis- ja luonnonpuistot sekä muut vastaavat alueet,
- 2) rakennuslain ja rakennussuojelulain perusteella suojellut rakennukset ja erityiset kohteet,
- 3) valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen mukaan suojellut rakennukset,
- 4) kaavoituksella suojellut rakennukset ja niiden välitön rakennettu ympäristö sekä kaavoituksella suojeltavaksi merkityt alueet,
- 5) muinaismuistolailla suojellut hylätyt linnat, linnoitukset, linnakkeet, kirkkojen ja kappeliin, luostarien ja muiden huomattavien rakennusten rauniot,
- 6) kirkkolain nojalla suojellut ennen vuotta 1917 rakennetut kirkot, sekä myös tämän jälkeen rakennetut valtion omistuksessa olevat kirkot,
- 7) muinaismuistolain perusteella suojellut kiinteät muinaisjäännökset ja hylät

– irtaimesta omaisuudesta

- 1) museoesineistö museokokoelmina,
- 2) kansallisarkiston pysyvästi säilytettäväksi määräämät viranomaisten asiakirjat sekä arkistolaitoksen omistuksessa olevat yksityiset asiakirjat,
- 3) valtiolle hankitut taideteokset,
- 4) elokuva-arkiston kokoelmat,
- 5) muu kulttuurihistoriallisesti arvokas esineistö, joka on yli 50 vuotta vanhaa sekä
- 6) muu vastaavan tyyppinen omaisuus.

Valtion kirjanpitolautakunta katsoo, että kansallisomaisuus tulisi käsitellä 31.12.1995 tilanteesta laadittavissa omaisuusraporteissa pääsääntöisesti siten, että se inventoidaan samalla tavoin kuin käyttöomaisuus, mutta sitä ei arvosteta. Tästä kansallisomaisuudesta annetaan selvitys omaisuusraportin liitetiedoissa.

Poikkeuksena pääsääntöön on sellainen kansallisomaisuus, jota käytetään tai voidaan käyttää toimitiloina. Tämä kansallisomaisuus arvostetaan kuten vastaava käyttöomaisuus.

Puheenjohtaja

Tapio Leskinen

Sihteeri

Seppo Kivelä